

ALI-20 Kurikkala Maria(UM)

20.05.2020
JULKINEN

Asia

EU/UTP: Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: Tavoitteena kokonaisvaltainen EU-Afriikka-strategia.

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n komission ja korkean edustajan yhteinen tiedonanto ”Tavoitteena kokonaisvaltainen EU-Afriikka-strategia” julkaistiin 9.3. Tiedonannossa esitetään, että sen sisällön pohjalta käytäisiin keskusteluja afrikkalaisten kumppanien kanssa, jotta tulevassa EU:n ja Afrikan unionin huippukokouksessa voitaisiin sopia uudesta yhteisestä EU-AU-strategiasta. Huippukokousta on suunniteltu lokakuun lopulle Brysseliin.

Tiedonannosta on tarkoitus laatia touko-kesäkuun aikana ulkoasiainneuvoston päätelmät. Kesäkuun Eurooppa-neuvostossa on ollut tarkoitus käydä strateginen keskustelu Afriikka-suhteista ja seuraavan EU-AU-huippukokouksen valmistelusta. Maaliskuun Eurooppa-neuvoston kokouksen peruunnuttua koronavirustilanteesta johtuen, Eurooppa-neuvoston virallisia kokouksia ei ole järjestetty. Tilanne seuraavien kokousten, tai epävirallisten videokokousten, ja niiden asialista osalta ei ole vielä selvillä.

Afrikan maiden kanssa keskusteluita yhteisestä strategiasta aiotaan jatkaa sekä kahdenvälisesti että huippukokousta valmisteleavassa EU-AU-ulkoministerikokouksessa. Kokous piti järjestää toukokuun alussa Kigalissa Ruandassa, mutta se jouduttiin siirtämään koronatilanteen vuoksi. On mahdollista, että kokous järjestetään heinäkuussa videoitse, mahdollisesti normaalia rajoitetummassa kokoonpanossa, tai vasta syksyllä.

Muistio täydentää 13.2. annettua E-kirjettä E7 2020 vp eduskunnalle (UM2020-00143) koskien EU:n Afriikka-strategiaan liittyvää Suomen ennakkovaikuttamista. Kirjeessä esitetyt painopisteet ja linjaukset ovat edelleen voimassa.

Suomen kanta

Suomi kannattaa tavoitetta EU:n ja Afrikan Unionin (AU) yhteisestä strategiasta, joka tähtää erityisesti poliittisten ja taloudellisten suhteiden vahvistamiseen, yhteisten intressien pohjalta. Strategiasta tulisi pyrkiä laatimaan tiivis, poliittinen ja riittävän joustava, jotta se mahdollistaa reagoinnin muuttuvissa tilanteissa.

Keskustelua yhteisestä strategiasta kannattaa käydä mahdollisimman laajasti AU:n ja Afrikan maiden kanssa ennen huippukokousta. On tärkeää, että instituutioiden ohella

myös jäsenmailla on pääsy mukaan keskusteluihin. Valtiollisten edustajien ohella on tärkeää kuulla myös muita tahoja, kuten esimerkiksi nuoria ja diasporaa.

Suomella on paljon osaamista ja tarjottavaa usealla tiedonannon pääsektoreista: suomalaisten toimijoiden osallistuminen kumppanuuden toimeenpanoon on tärkeää. Suomi ottaa huomioon tiedonannon laatiessaan omaa, kansallista Afrikka-strategiaa.

EU:n poliittinen yhtenäisyys, instituutioiden sujuva yhteistyö ja EU:n instrumenttien tehokas ja koordinoitu hyödyntäminen on tärkeää EU:n Afrikka-politiikan vaikuttavuudelle. Korona-kriisin yhteydessä käyttöönotettua Team Europe-lähestymistapaa tulee jatkaa. EU:n julkiseen viestintään tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Korona-epidemiolla on laajoja poliittisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia koko maailmaan, myös Afrikan maihin. Muun muassa köyhyyden on arvioitu lisääntyvän. Samalla monenvälisen yhteistyön tärkeys korostuu. EU:n pitää tukea Afrikan unionin roolia kriisin hoidossa ja kumppanuuden hengessä tarjota tukea Afrikan maiden omille ratkaisuille kriisin hoidossa, sekä jatkaa pitkäjänteistä tukea Afrikan kestävä kehityksen edistämiseksi. Erityistä huomiota kannattaa kiinnittää maiden kokonaisvaltaisen kriisinsietokyvyn vahvistamiseen eri sektoreilla, ml. terveys- ja sosiaalijärjestelmiä tukemalla.

Komission ja korkean edustajan tiedonannossa esittämät ehdotukset EU:n ja Afrikan maiden yhteistyön tiivistämiseksi erityisesti viidellä avainalueella: vihreä siirtymä, digitaalinen siirtymä, kestävä kasvu ja työpaikat, rauha ja hallinto sekä muuttoliike ja liikkuvuus, vastaavat hyvin Suomen E-selvityksessä E7 2020 vp linjattuja Suomen ennakkovaikuttamiskantoja.

Alla on kuvattu yksityiskohtaisemmin Suomen E-selvityksen E7 2020 vp mukaisia näkemyksiä tiedonannon kunkin sektorin osalta:

1. Vihreä siirtymä ja energiansaantia koskeva kumppanuus

Suomi kannattaa vihreää rakennemuutosta koskevan yhteistyön tiivistämistä Afrikan kanssa tiedonannossa mainituilla sektoreilla, joista kaikilla Suomella on annettavaa ja osaamista.

Suomelle tärkeät metsään liittyvät teemat, kuten metsäkadon hillitseminen ja metsätalouden tukeminen sekä kestävä metsien hoidon, käytön sekä metsien suojelun edistäminen eivät ole tiedonannon tekstissä mukana sillä yksityiskohtaisuuden tasolla, mitä Suomi toivoi, mutta niitä koskevia toimia on mahdollista edistää osana vihreän siirtymän yhteistyötä, ml. EU-AU-maatalousministeriyhteistyön kautta.

2. Digitaalinen siirtymä koskeva kumppanuus

Suomi tukee digitaalista siirtymää koskevaa kumppanuutta. On tärkeää, että EU:n lähestymistapa on ihmiskeskeinen, ja jatkotyössä kiinnitetään huomiota osallisuuteen. Digitalisaation edistämiseksi Suomi voi olla hyvä kumppani Afrikan maille yritystoiminnassa, joka liittyy kehityksen mahdollistamaan teknologiaan ja innovaatioihin monilla eri toimialoilla.

3. Kestävää kasvua ja työpaikkoja koskeva kumppanuus

Painotukset vastaavat hyvin Suomen näkemyksiä. Vapaakaupan periaate, kansainvälisten kauppasopimusten noudattaminen ja WTO-työn edistäminen ovat Suomelle tärkeitä. Suomi on korostanut, mm. EU:n tukea Afrikan vapaakauppa-alueelle,

Afrikan talouksien rakennemuutosta, joka vaatii investointeja mm. yhteyksiin ja Afrikan maiden liiketoimintaympäristöjen kehittämistä. Jälkimmäisen osalta erityistä huomiota on syytä kiinnittää julkiseen taloushallintoon, ml. Afrikan maiden kykyyn kerätä verotuloja ja torjua pääomapakoa, ja tätä kautta rahoittaa oma kestävä kehityksensä.

Suomelle on tärkeää, että ihmiset – varsinkin nuoret – ovat vahvasti EU-AU-kumppanuuden keskiössä. Afrikan nuorisoväestön suuren osuuden vuoksi Suomi pitää keskeisenä panostuksia koulutus- ja työmahdollisuuksiin. Naisten ja tyttöjen mahdollisuuksiin on kiinnitettävä erityishuomiota. Tyttöjen toisen asteen koulutus on myös tehokkaimpia tapoja vaikuttaa väestönkasvuun. Ammatillisen koulutuksen ohella tulee panostaa laadukkaaseen peruskoulutukseen ja opettajankoulutukseen. Koulutus-, tiede-, tutkimus- ja innovaatioyhteistyötä (ml. vaihto-ohjelmat) on vahvistettava, se voi tarjota ratkaisuja mm. vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi.

EU:n tulee tukea eurooppalaisten yritysten investointeja ja markkinoillepääsyä Afrikkaan, mikä osaltaan edistää Afrikan maiden SDG-tavoitteiden toteutumista. EU:n tulee myös varmistaa, että Afrikassa toimivat EU-maiden yritykset toteuttavat vastuullista yritystoimintaa.

Toimeenpanon osalta on tärkeää seurata, että julkisen kehitysrahoituksen kautta tehdyt investoinnit tukevat talouden kestävästä kehitystä kohti virallista taloutta, säällisten työpaikkojen luomista ja eriarvoisuuden vähentymistä.

4. Rauhaa, turvallisuutta, hallintotapaa ja selviytymiskykyä koskeva kumppanuus

Tiedonannon tämän sektorin painopistealueissa on useita Suomelle keskeisiä aiheita, mm. rauhanvälitys, kriisinhallinta ja naisten ja nuorten osallisuus, joissa Suomella on osaamista ja annettavaa. Yhteisessä strategiassa olisi tärkeää nostaa näiden lisäksi myös laittoman aseiden leviämisen torjuminen, ja selkeämmin korostaa terrorismin ja väkivaltaisen ääriajattelun ennaltaehkäisyä ja torjunnan merkitystä yleiselle turvallisuudelle.

Suomi pitää tärkeänä EU:n ulkopolitiikan arvopohjaisuutta, ja näkee, että edellä mainittujen teemojen tulee olla painopisteitä EU:n Afrikka-politiikassa. Niillä on myös suora yhteys rauhan ja turvallisuuden kysymyksiin. Suomi on erityisen tyytyväinen, että seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja –oikeuksia koskeva tuki on mainittu tiedonannossa. Suomi olisi toivonut selkeämpiä linjoja sen osalta, miten EU pystyy vastaamaan nykyistä nopeammin ja merkittävämmiin myönteiseen poliittiseen kehitykseen, kuten käynnissä oleviin demokraattisiin transitoihin. Tukea Afrikan omien ihmisoikeus-, demokratia- ja oikeusvaltioinstrumenttien vahvistumiselle tulee jatkaa.

5. Muuttoliikettä ja liikkuvuutta koskeva kumppanuus

Suomi kannattaa ehdotuksen linjoja, ml. kokonaisvaltainen lähestymistapa, ja tukee pyrkimystä hyvään vuoropuheluun ja näkemystenvaihtoon muuttoliikeaiheissa.

Yhteistyön käytännön toteuttamisen osalta Suomi tukee vahvasti esitettyä kumppanuutta sellaisen sääntöihin perustuvan kansainvälisen järjestyksen ja monenvälisen järjestelmän lujittamiseksi, jonka keskiössä on YK, ja pyrkii osaltaan edistämään yhteistyötä globaaliasioissa.

Suomi kannattaa myös ihmisten välisten yhteyksien vahvistamista ja korostaa diasporan roolin tärkeyttä kumppanuudessa.

Pääasiallinen sisältö

Suomi on kannattanut vahvasti EU:n ja Afrikan välisen kumppanuuden lujittamista ja tukenut nykyisen EU:n komission vahvaa Afrikka-painotusta. Tiedonannon pääviestinä on Suomen toiveiden mukaisesti tarve vahvistaa EU:n ja Afrikan välistä poliittista ja taloudellista kumppanuutta, mukaan lukien monenvälisissä kysymyksissä, huomioiden osapuolten yhteiset edut. Taustalla on muun muassa Afrikan maailmanpoliittisen ja –taloudellisen merkityksen kasvu, ja kilpailu kumppanuuksista Afrikan kanssa.

Suomi on painottanut suhteiden vahvistamisessa erityisesti poliittisen tason yhteydenpitoa. EU:n uusi komissio ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ovat tätä kiitettävästi edistäneet. Esimerkkeinä voi mainita EU:n ja AU:n komissioiden tapaamisen helmikuun lopussa Addis Abebassa, jonne osallistui puheenjohtaja von der Leyenin ohella yli 20 komissaaria, sekä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan Charles Michelin, korkean edustajan Borrellin ja kansainvälisistä kumppanuuksista vastaavan komissaarin Urpilaisen matkat ja aktiivisen yhteydenpidon Afrikan johtajiin. Tämä on ollut tärkeää myös tiedonannon esityksistä viestimiseksi sekä afrikkalaisten näkemysten kuulemiseksi jo ennen sen julkistamista. Poliittisten suhteiden vahvistaminen on keskeistä myös yhteisen EU-Afrikka narratiivin syntymiselle (vrt. kilpailevat narratiivit). Pelkästään kaupan ja kehitysyhteistyöhankkeiden kautta ei synny poliittista yhteenkuuluvuuden tunnetta, siihen tarvitaan poliittista pääomaa.

AU:n ja Afrikan maiden kanssa ennen huippukokousta käytävät keskustelut ovat myös edellytys sille, että tavoitteeseen yhteisen strategian hyväksymiseksi huippukokouksessa päästäisiin. Abidjanin huippukokouksessa tavoitteena oli yhteisen loppujulistuksen ohella sopia EU–AU-toimintasuunnitelmasta huippukokouksen päätösten toimeenpanemiseksi, mutta suunnitelmasta ei olla vielä kukaan päästy sopuun EU:n ja AU:n välillä, joten myös yhteisstrategiaa koskevista keskusteluista voi odottaa tulevan haastavat.

Suomen tavoitteiden voi katsoa toteutuneen tiedonannossa yleisellä tasolla hyvin. Lähes kaikki Suomelle tärkeät kysymykset saatiin siihen mukaan, joskaan ei kaikkien teemojen osalta täysin siinä laajuudessa, mitä toivottiin.

Tiedonannon lähestymistapa on myös edelleen melko kehityspoliittinen, erityisesti keinovalikoimaltaan: ehdotetut toimet liittyvät pitkälti siihen, mitä EU tekee Afrikassa yhteistyössä afrikkalaisten kanssa kehitysrahoituksen keinoin. Monenvälistä yhteistyötä koskevat esitykset ovat tästä poikkeus. Yhteistyössä olisi tärkeää huomioida vahvemmin suhteiden kaksisuuntaisuus myös muuten. AU:n ja Afrikan maiden kanssa käytävät jatkokeskustelut ovat tässäkin suhteissa tärkeitä tilaisuuksia poliittisemmän kumppanuuden edistämiseksi.

Suomen kannalta on myös myönteistä se, että yhteistyön pohjaksi nostetaan kansainväliset sitoumukset, erityisesti Agenda 2030, Pariisin ilmastopöytäkirja ja Afrikan unionin agenda 2063. Jälkimmäinen on tärkeä Afrikan maiden ja AU:n omistajuuden näkökulmasta. Tältä osin on myös tärkeää, että tiedonanto pohjautuu pitkälle aiemmin sovittuun, mm. EU:n ja AU:n v. 2017 Abidjanin huippukokouksessa tehtyihin päätöksiin, Afrikan Unionin ja Afrikan maiden kanssa käytyihin keskusteluihin sekä Junckerin komission perustamaan Afrikan ja EU:n kestävien investointien ja työpaikkojen allianssin (”Afrikka-allianssi”) sisällä tehtyyn yhteistyöhön. Yhteisestä strategiasta keskusteltaessa tulee ottaa huomioon myös olemassa oleva EU:n ja Afrikan yhteisstrategia JAES (Joint Africa-EU strategy), ja sitä koskevasta yhteistyöstä saadut opit. JAES:in ongelmana on ollut heikko toimeenpano.

Tiedonanto sisältää ehdotuksia EU:n ja Afrikan maiden yhteistyön tiivistämiseksi erityisesti viidellä avainalalla: vihreä siirtymä, digitaalinen siirtymä, kestävä kasvu ja työpaikat, rauha, turvallisuus ja hallinto sekä muuttoliike ja liikkuvuus. Kysymys Afrikan väestönkasvusta on huomioitu

tiedonannossa poikkileikkaavasti, mm. korostamalla naisten ja nuorten asemaa (ml. seksuaali- ja lisääntymisterveys ja oikeudet) eri sektoreilla. Nämä painotukset vastaavat erittäin hyvin Suomen kantoja.

Joidenkin Suomelle tärkeiden alateemojen käsittely jäi tiedonannossa hieman ohueksi, mm. metsien kestävää käyttöä, vettä ja verotuskykyä koskevat kysymykset. Näiden näkymiseen yhteistyössä voidaan jatkossa parhaiten vaikuttaa sektorikohtaisesti, osallistumisella kumppanuuden toimeenpanoon, ml. tarjoamalla suomalaista osaamista mm. EU-Afriikka-allianssin olemassa oleviin ja mahdollisesti perustettaviin työryhmiin. Afrikka-suhteiden nostamista myös muiden, kuin neuvoston ulkoasioita koskevien neuvostokokoonpanojen agendalle kannattaa harkita.

Lyhyet kuvaukset tiedonannon viiden painopistealueen sisällöistä.

1. Vihreä siirtymää ja energiansaantia koskeva kumppanuus

Tiedonanto nostaa EU:n ja Afrikan suurimmaksi haasteeksi ilmastonmuutoksen ja ympäristön tilan heikentymisen, ja toteaa, että EU:n ja Afrikan on valittava vähähiilinen, resurssitehokas ja ilmastonmuutoksen kestävä tulevaisuus kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Samalla huomioidaan Afrikan luontopääoman (ml. metsät) mahdollisuudet kestäväälle kehitykselle ja painotetaan luontopohjaisia ratkaisuja ilmastonmuutokseen. Afrikan kanssa ehdotetaan muodostettavan **kumppanuus vihreän siirtymän hyötyjen maksimoimiseksi ja ympäristöön kohdistuvien uhkien minimoimiseksi Pariisin ilmastositimusta kaikilta osin noudattaen.**

Keskeisinä yhteistyösektoreina vihreän siirtymän sisällä nostetaan erityisesti: 1) puhdas kiertotalous ja kestävien, oikeudenmukaisten ja ympäristö- ja ilmastonormeja noudattavien arvoketjujen kehittäminen, 2) puhdas ja kestävä energia, jolla vastataan Afrikan kasvavaan energian tarpeeseen, 3) ravitsemus ja ruokaturva sekä turvallisten ja kestävien maatalouselintarvikejärjestelmien ja arvoketjujen kehittäminen. Lisäksi painotetaan kestävien liiketoimintamallien ja kaupan roolia, samoin innovaatioiden ja Afrikan tieteellisen kapasiteetin ja teknologian siirron merkitystä korostetaan. Afrikan kaupunkien rooli vihreässä siirtymässä huomioidaan.

Mainittujen toimien toteuttamiseksi ehdotetaan muun muassa seuraavia toimia: 1) EU:n tukea Afrikan maiden kansallisesti määriteltyjen NDC-suunnitelmien täytäntöönpanoon, pitkän aikavälin strategioiden laatimiseen päästöjen vähentämiseksi ja kansallisten sopeutumis suunnitelmien laatimiseen, 2) ”Green Energy”-aloitetta vihreän rahoitusta, kestävä energia ja energiatehokkuutta koskevan yhteistyön käynnistämiseksi, 3) kokemusten vaihtamista sosiaalisesti oikeudenmukaisesta siirtymästä pois fossiilisten polttoaineiden käytöstä, 4) kestävä kalastuksen ja sinisen talouden kehittämistä ja 5) yhteisiä toimia metsien, veden ja meren ekosysteemien suojelemiseksi (biologinen monimuotoisuus) ja niihin kohdistuvan paineen (ml. laitton puunkorjuu) vähentämiseksi NaturAfrica-aloitteen kautta.

2. Digitaalinen siirtymää koskeva kumppanuus

Afrikan kanssa ehdotetaan pyrittävän **kumppanuutta maanosan digitalisaation vauhdittamiseksi.** Kumppanuuden tavoitteeksi määritellään turvalliset ja kohtuuhintaiset digipalvelut afrikkalaisille. Tähän pyritäisiin mm. investoimalla infrastruktuuriin ja kehittämällä sääntelyä (mm. tietosuoja, kuluttajansuoja, digitaaliset rahoituspalvelut, kyberrikollisuuden torjunta), jotta Afrikkaan voidaan luoda alueelliset yhteismarkkinoita tukevat digitaaliset markkinat.

Digitalisaation mahdollisuudet Afrikan talouskasvulle ja työpaikkojen syntymiselle (erityisesti nuorille), perinteisten alojen uudistamiselle (mm. maatalous), julkisen sektorin avoimuuden ja vastuullisen parantamiselle ja julkisten palveluiden (koulutus, terveydenhuolto, energia) saatavuudelle

arvioidaan valtaviksi. Haasteet ja riskit, kuten riittämätön digiosaaminen ja kyberturvallisuuteen ja disinformaatioon liittyvät ongelmat otetaan huomioon. Osallisuutta (mm. naiset) painotetaan.

EU:lla todetaan olevan tällä sektorilla paljon annettavaa, ja esitetään yhteistyötä yhteisten digitaalisten ratkaisujen käyttöön ottamisessa, sääntelyn yhdenmukaistamisessa ja parhaiden käytäntöjen jakamiseksi. EU:n avoin ja maksuton avaruusdata tarjoaa myös mahdollisuuksia Afrikan liikenteelle, kaupungeille, pk-yrityksille, maataloudelle ja luonnonvarojen kestäväälle käytölle. Investointeja ehdotetaan suunnattavan erityisesti kestäväan infrastruktuuriin, julkishallinnon digitalisointiin, ja koulutusmahdollisuuksien parantamiseen ja turvallisiin tietovirtoihin. Tekoälyyn liittyvän yhteistyön jatkaminen nähdään myös tärkeänä.

3. Kestävää kasvua ja työpaikkoja koskeva kumppanuus

Tiedonannon kolmas painopiste, osallistavan ja kestävän talouskasvun tukeminen ja taloudellisten mahdollisuuksien ja ihmisarvoisten työpaikkojen luominen Afrikassa perustuu pitkälti Junckerin komission perustaman Afrikka-allianssiin ja sen alla toimineiden työryhmien (digitaalinen talous, energia, ruokaturva, liikenne- ja tietoliikenneyhteydet ja maaseutukehitys) työhön. Tiedonannossa ehdotetaan allianssin nostamista EU:n ja AU:n yhteistyön keskeiseksi pilariksi. Myös Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (ns. Green deal) merkitystä painotetaan.

Yhteistyötä ja toimia ehdotetaan erityisesti: 1) kaupan ja kestävien investointien edistämisessä, 2) liiketoiminta- ja investointiedellytysten parantamisessa, 3) laadukkaan koulutuksen, osaamisen, tutkimuksen ja innovoinnin sekä terveydenhuollon ja sosiaalisten oikeuksien saatavuuden parantamisessa ja 4) taloudellisen yhdentymisen edistämisessä alueellisesti ja koko maanosan tasolla.

Afrikan kanssa ehdotetaan muodostettavaksi **kumppanuutta sellaisten ympäristön, yhteiskunnan ja rahoituksen näkökulmasta kestävien investointien lisäämiseksi merkittävästi, jotka kestävät myös ilmastomuutoksen vaikutuksia; investointimahdollisuuksien edistämiseksi lisäämällä innovatiivisten rahoitusmekanismien käyttöä; ja taloudellisen yhdentymisen tukemiseksi alueellisesti ja koko mantereen tasolla erityisesti Afrikan mantereen vapaakauppasopimuksen avulla.** Investointien pääkohteiksi mainitaan erityisesti ilmastomuutoksen kestävä perusinfrastruktuuri, kestävä energia ja ihmisarvoisia työpaikkoja tuottava yksityinen sektori. Näiden rahoitus nojaa pitkälti EU:n ulkoisten investointien ohjelmaan ja EU:n kestävän kehityksen rahaston tarjoamiin takuisiin.

EU:n poliittista, teknistä ja taloudellista tukea Afrikan vapaakauppasopimukselle ja mantereen kattaville yhteismarkkinoille painotetaan. Yhteistyötä vakaan, sääntöpohjaisen kauppajärjestelmän puolustamiseksi korostetaan. Pidemmän aikavälin tavoitteeksi nostetaan mannerten välinen vapaakauppa-alue. Tärkeänä keinona mainitaan luotettavien ja kestävien energia-, liikenne- ja digitaalijärjestelmien rakentaminen. Yksityissektorin kanssa käytävän vuoropuhelun merkitystä painotetaan. Tulevan huippukokouksen yhteydessä järjestettävä korkean tason bisnesfoorumi tarjoaa tähän tilaisuuden.

Jotta investointeja saataisiin houkuteltua Afrikkaan, korostetaan liiketoimintaympäristön parantamista, ml. oikeusvaltio ja julkiseen varainhallintaan ja korruption torjuntaan panostamista. Afrikan kanssa ehdotetaan muodostettavaksi **kumppanuutta sijoittajien houkuttelemiseksi tukemalla Afrikan valtioita sellaisten politiikkojen ja sääntelyuudistusten toteuttamisessa, joilla parannetaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä muun muassa tarjoamalla tasapuoliset toimintamahdollisuudet.** korostetaan myös tarvetta kehittää liiketoimintaympäristöä, mm. oikeusvaltiota ja julkista varainhallintaa koskevia uudistuksia.

Investoinnit ihmisiin, erityisesti nuoriin nostetaan tärkeäksi osaksi EU:n ja Afrikan välistä kumppanuutta. **Afrikan kanssa ehdotetaan kumppanuutta, jolla voidaan parantaa nopeasti**

varsinkin naisten ja nuorten oppimista ja osaamista, kehittää tutkimus- ja innovointivalmiuksia, suojella ja parantaa sosiaalisia oikeuksia ja kitkeä lapsityövoiman käyttöä. Painopisteiksi ehdotetaan 1) laadukkaiden koulutusmahdollisuuksien tarjoamista nuorille, erityisesti naisille ja tytöille, 2) laadukkaiden terveyspalveluiden, ml. perhesuunnittelupalveluiden saatavuus, sosiaaliturvan kattavuus, eriarvoisuuden ja syrjinnän torjunta. Investointeja perusterveydenhuoltoon, puhtaaseen veteen ja asumiseen sekä infrastruktuurin ja valmiuksien kehittämiseen tautiepidemioista selviytymiseksi alleviivataan, ja EU:n tuen kasvattamista terveydenhuoltojärjestelmille ehdotetaan, 3) Tiede ja tutkimusyhteistyö, erityisesti ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi, ml. yhteistyössä EU:n yritysten kanssa. Tiedonannossa esitetään, että EU helpottaisi opiskelijoiden, opettajien, kouluttajien ja tutkijoiden liikkuvuutta, tukisi opettajankoulutusta, tutkimus- ja innovointivalmiuksien kehittämistä ja koulutuksen, tieteen, teknologian ja innovoinnin välisen vuorovaikutuksen hyödyntämistä oppimisen parantamiseksi.

Tuen kasvattamista Afrikan maiden terveysjärjestelmille ja yhteistyön tiivistämistä Afrikan tartuntatautiviraston kanssa ehdotetaan. Terveys- ja sosiaalijärjestelmien ja palveluiden merkitys yhteiskuntien kokonaisvaltaiselle kriisinsietokyvylle ja vakaudelle huomioidaan. Terveyskriisin osalta on noussut esille myös tarve sosiaaliturvajärjestelmien kehittämiseksi, siihen liittyvän talouskriisin iskiessä pahimmin heikommassa asemassa oleviin. Suomen kannat liittyen EU:n maailmanlaajuisia koronavirustoimia koskevaan tiedonantoon on esitelty E-kirjeessä E 55 / 2020 vp.

Tälläkin sektorilla Suomella on osaamista, ja valmiuksia osallistua kumppanuuden toimeenpanoon.

4. Rauhaa, turvallisuutta, hallintotapaa ja selviytymiskykyä koskeva kumppanuus

Kestävä rauha ja turvallisuus Afrikassa on Afrikan että EU:n etu, ja edellytys kestäväälle kehitykselle. Yhteistyö tällä sektorilla nojautuu AU:n ja EU:n rauhaa, turvallisuutta ja hallintoa koskevaan yhteisymmärryspöytäkirjaan. Tiedonannossa nähdään tarve tehostaa yhteistyötä, mm. vahvistamalla yhteistä sitoutumista, vastuuta ja omistajuutta, ja lisätä yhteistyön strategisuutta huomioiden myös Afrikan konfliktien muuttunut luonne. Valtioiden välisten konfliktien sijasta kyse on mm. yhteisöjen välisistä konflikteista, valtion kyvyttömyydestä hallita alueitaan, terrorismista ja taustalla ilmastonmuutoksen vaikutusten kaltaisia juurisyitä. Tiedonannossa ehdotetaan, että Afrikan kanssa pyritään muodostamaan **kumppanuus, jotta voidaan mukauttaa ja tehostaa EU:n tukea Afrikan rauhanpyrkimyksille tekemällä jäsennellympää ja strategisempaa yhteistyötä, joka keskitetään alueille, joilla on eniten jännitteitä ja haavoittuvuustekijöitä.**

AU:n ”Silencing the Guns” –aloitteen tärkeyttä ja Afrikan valtioiden omaa vastuuta turvallisuudestaan korostetaan, mutta EU:n todetaan olevan valmis kasvattamaan tukeaan yhteistyössä muun kansainvälisen yhteisön kanssa, ja kokonaisvaltaisen lähestymistavan mukaisesti hyödyntämään yhteistyössä kaikkia välineitään poliittisen tason vuoropuhelusta rauhanvälitykseen, kriisinhallintaoperaatioihin, rajoittaviin toimiin ja terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden vastaisiin työkaluihin, ja tukemalla mm. Afrikan maiden turvallisuusektorin uudistuksia, ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamista ja siviilien suojelun varmistamista sekä investoimalla radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn. Instrumenttina mainitaan perusteilla oleva Euroopan rauhanrahasto. Tiedonanto ehdottaa yhteistyön vahvistamista alueellisten, kansallisten sekä multilateraalisten toimijoiden välillä, sekä kolmenvälisesti (YK-AU-EU). Erityistä huomiota kiinnitetään myös naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevan toimintaohjelman ja nuoret, rauha- ja turvallisuusagendan täytäntöönpanoon. Afrikan maiden tarve vastata kasvavan nuoren väestön poliittisiin ja taloudellisiin odotuksiin mainitaan. Laajan yhteiskuntien selviytymiskyvyn (resilienssin) vahvistamista yhteistyössä painotetaan vahvasti. Afrikan kanssa tulisi muodostaa **kumppanuus, jolla taataan selviytymiskyky kytkemällä humanitaarinen toiminta, kehitysyhteistyö sekä rauhan- ja turvallisuusoperaatiot yhteen konfliktien ja kriisien eri vaiheissa.**

Tiedonannossa todetaan, että hyvän hallinnon, demokratian, ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteiden sekä sukupuolitaso-arvon periaatteet tulee liittää kaikkeen EU-Afriikka-yhteistyöhön. Niiden ja yhteiskuntien avoimuuden ja osallistavuuden yhteys rauhaan ja vakauteen huomioidaan. Afrikan kanssa esitetään muodostettavaksi **kumppanuutta, jolla toimiin ja yhteistyöhön sisällytetään hyvää hallintoa, demokratiaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja sukupuolten tasa-arvoa koskevat näkökohdat**. EU:n tukea kansalaisjärjestöille, ihmisoikeusaktivisteille, rankaisemattomuuden lopettamiselle ja naisten, nuorten ja lasten oikeuksien vahvistamiselle korostetaan, mainiten erikseen seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistäminen sekä kaikenlaisen naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen ja lopettaminen.

5. Muuttoliikettä ja liikkuvuutta koskeva kumppanuus

Muuttoliikkeen osalta tiedonannossa nostetaan sekä siihen liittyvät haasteet, että mahdollisuudet EU:lle ja Afrikalle, ja todetaan muuttoliikkeen ja liikkuvuuden olevan pitkälti Afrikan sisäistä. EU ja Afrikan maat ovat kehittäneet yhteistä lähestymistapaa muuttoliikkeen ja liikkuvuuden hallintaan vuodesta 2015, mikä on tiedonannon mukaan tuottanut tulosta johtamalla mm. Eurooppaan sääntöjenvastaisesti saapuvien määrän vähenemiseen sekä parantanut yhteistyötä muuttajien salakuljetuksen torjumiseksi. Merkittäviä haasteita on kuitenkin edelleen, mm. pakolaisten valtava määrä Afrikan maissa, ja Välimerellä yhä tapahtuvat kuolemat. Tiedonannossa ehdotetaan Afrikan kanssa kehitettävän **kumppanuus tasapainoisen, yhtenäisen ja kokonaisvaltaisen lähestymistavan varmistamiseksi muuttoliikkeeseen ja liikkuvuuteen**. Yhteistyö perustuisi solidaarisuuteen, kumppanuuteen, jaettuun vastuuseen ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Yhteiseksi tavoitteeksi ehdotetaan kestäväää ja tehokasta muuttoliikkeen hallintaa. Yhteistyön painopisteiksi esitetään: 1) avun tarpeessa olevien henkilöiden ja pakolaisten suojelu, 2) sääntelemättömän muuttoliikkeen ehkäisy ja estäminen (ml. ihmiskaupan torjunta, tehokas rajavalvonta), 3) sääntelemättömän ja pakkomuuton perimmäisiin syihin puuttuminen Afrikka-hätärahastoa hyödyntäen, 4) palautukset ja takaisinotto, ja 5) laillinen muuttoliike.

Palautusten ja takaisinoton osalta todetaan tarve nostaa palautusten toteutumisastetta, sekä todetaan tarve luoda tehokkaampia ja kestävämpiä mekanismeja ml. tukemalla vapaaehtoista paluuta sekä sopimalla takaisinottojärjestelyistä. Tarve tukea palautuksia kestäväällä uudelleenkotouttamisella alkuperämaissa tunnustetaan. Laillisen maahanmuuton osalta korostetaan erityisesti työperäistä muuttoliikettä, ja esitetään työmarkkinoiden tarpeita vastaavia kiertomuuttoa sekä työvoiman liikkuvuutta koskevia hankkeita.

Tarvetta sisällyttää muuttoliikettä ja liikkuvuutta koskevat kysymykset tasapainoisella tavalla EU-Afriikka-kumppanuuteen kaikilla tasoilla painotetaan. Lisäksi ehdotetaan AU:n ja EU:n välisen muuttoliike- ja liikkuvuusvuoropuhelun ja EU:n, AU:n ja YK:n kolmikantayhteistyön vahvistamista. Valletan toimintasuunnitelman ja Khartumin ja Rabatin prosessien toimeenpanon edistämistä painotetaan. Kahdenvälisellä tasolla EU haluaa kehittää räätälöityjä vuoropuheluja ja kumppanuuksia osana yleisiä suhteitaan Afrikan maihin.

Yhteistyön käytännön toteuttaminen

Tiedonannossa ehdotetaan yhteistyön tiivistämistä sekä kansainvälisellä tasolla, sääntöihin perustuvan monenvälisyyden lujittamiseksi että kahdenvälisellä tasolla.

Multiyhteistyön osalta korostetaan EU:n ja Afrikan yhteistyön mahdollisuuksia mm. kansainvälisten sopimusten aikaansaamiseksi, mainiten aiempina esimerkkeinä Pariisin ilmasopimuksen ja Agenda 2030. Myös tiiviimpää AU-EU-YK-kumppanuutta peräänkuulutetaan. Kantojen koordinoinnin tärkeyttä korostetaan YK:n ohella myös muilla foorumeilla, kuten G20 ja WTO. Tavoitteeksi

määritellään myös Afrikan äänen vahvistaminen YK:ssa, kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja muissa monenvälisissä järjestöissä. Tiedonannossa ehdotetaan **kumppanuutta sellaisen sääntöihin perustuvan kansainvälisen järjestyksen ja monenvälisen järjestelmän lujittamiseksi, jonka keskiössä on YK**. Suomi tukee esitystä vahvasti, ja pyrkii osaltaan edistämään yhteistyötä globaaliasioissa.

Tiedonannossa painotetaan tarvetta varmistaa johdonmukaisuus sen ja EU:n ja Afrikan maiden välisten oikeudellisesti sitovien sopimusten välillä, viitaten erityisesti parhaillaan neuvoteltavaan EU:n ja Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän väliseen kumppanuussopimukseen (ns. Post-Cotonou), joka kattaa Saharan eteläpuolisen Afrikan maat, ja EU:n ja Pohjois-Afrikan maiden välisiin assosiaatiosopimuksiin. Tiedonannossa ei avata tarkasti, miten tähän käytännössä päästäisiin, vaan viitataan olemassa olevien rakenteiden, esim. huippukokousten hyödyntämiseen. Tiedonannossa mainittujen sopimusten ohella on tärkeää, että EU:n alueelliset ja temaattiset strategiat ja toimintaohjelmat ovat johdonmukaisia tiedonannon linjausten kanssa.

Tiedonannossa esitetään vuoropuhelun tiivistämistä myös ei-valtiollisten tahojen kesken, mainiten mm. nuoret, naiset, yritykset, kansalaisjärjestöt ja tiedemaailma. Diasporan osallistumismahdollisuuksien parantaminen mainitaan. Ihmisten välisten yhteyden lisäämisen keinoina mainitaan mm. vaihto-ohjelmat, tutkimushankkeet ja yhteiskunnan eri toimijoiden twinning-aloitteet, joita EU:n välineiden tulisi tukea. Parhaiden käytäntöjen ja asiantuntemuksen vaihtoa olisi edistettävä. Hyvinä esimerkkeinä mainitaan EU-Afriikka-allianssin alaiset työryhmät, joiden toiminnan jatkamista ja monistamista kannatetaan.

EU:n sisäisten toimien osalta painotetaan parempaa koordinaatiota ja yhteistyötä - varsinkin maatasolla Afrikassa- paitsi instituutioiden ja jäsenmaiden välillä, myös muiden toimijoiden kanssa, esimerkiksi yksityissektori, kehitysrahoituslaitokset, vientiluottolaitokset, kansalaisjärjestöt ja kulttuuri-, koulutus- ja tutkimuslaitokset.

Tiedonannossa myös muistutetaan, että EU-Afriikka-kumppanuuden strategisen merkityksen tulisi näkyä myös sen toimeenpanoon osoitetuissa resursseissa, ja viitataan käynnissä oleviin rahoituskehysneuvotteluihin. Lisäksi tulee panostaa yksityisen rahoituksen liikkeelle saamiseen. Valtioneuvosto on linjannut Suomen kansalliset kannat koskien komission ehdotusta EU:n ulkosuhderahoitusjärjestelmäksi rahoituskaudelle 2021–2027 valtioneuvoston kirjelmässä U 88/2018 vp sekä 31.3.2020 päivätyssä U-jatkokirjeessä UM2020-00263. EU:n Afrikka-strategian ja tulevan ulkosuhderahoitusratkaisun tulee palvella tavoitetta EU:n Afrikka-politiikan kokonaisvaltaisuuden ja johdonmukaisuuden vahvistamiseksi. Ulkosuhderahoitusta tulee jatkossa suunnata entistä vahvemmin Afrikkaan (E7 2020 vp). Ehdotusten rahoituksen mitoittamiseen otetaan erikseen kantaa osana rahoituskehysneuvotteluiden kokonaisuutta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

Ulkosuhdejaosto 25.-26.5.2020
EU-ministerivaliokunta 29.5.2020

Eduskuntakäsittely

E7 2020 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Valtioneuvosto on linjannut Suomen kansalliset kannat koskien komission ehdotusta EU:n ulkosuhderahoitusjärjestelmäksi rahoituskaudelle 2021–2027 valtioneuvoston kirjelmässä U 88/2018 vp sekä 31.3.2020 päivätyssä U-jatkokirjeessä UM2020-00263. Ehdotusten rahoituksen mitoitukseen otetaan erikseen kantaa osana rahoituskehysneuvotteluiden kokonaisuutta.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: Tavoitteena kokonaisvaltainen EU-Afriikka-strategia. Bryssel 9.3.2020, JOIN(2020) 4 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Maria Kurikkala, tiiminvetäjä, ALI-20/UM, maria.kurikkala@formin.fi, p. 0295 350 337
Heli Lehto, vastuuvirkamies, POL-10/UM
Leena Pylvänäinen, yksikönpäällikkö, POL-20/UM
Päivi Kairamo, johtava asiantuntija, OIK-01/UM
Johanna Rasimus, tarkastaja, KEO-10/UM
Renne Klinge, johtava asiantuntija, KEO-70
Marko Mäntylä, EU-erityisasiantuntija, VNEUS
Elisa Palminen, asiantuntija, STM

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	Afrikka, Afrikka YUTP, digitalisaatio, ilmastonmuutos, kestävä kehitys LVM, TEM, UM, VNK, YM
Tiedoksi	EUE, LIIVI, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TULLI, VM, VTV
